

РОЗДІЛ 6

СТРУКТУРНА, ПРИКЛАДНА ТА МАТЕМАТИЧНА ЛІНГВІСТИКА

УДК 811.111'27:159.942

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.19.2.28>

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОТИВНОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ TED-TALKS)

LINGUISTIC MEANS OF EMOTIONAL EXPRESSION (ON THE BASIS OF TED-TALKS)

Боримська О.І.,

*orcid.org/0000-0002-4025-4393**кандидат філологічних наук,**асистент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті на матеріалі окремих публічних виступів, що представлені на матеріалі американських наукових конференцій TED, проведено аналіз засобів ефективного впливу на адресата в рамках публічних лекцій, зокрема відокремлено лінгвістичні засоби емоційного впливу на аудиторію. Наголошено, що завдяки розвитку Інтернет-технологій популярні наукові лекції стали поширеним явищем. Публічна лекція розуміється як жанр, один з видів текстових творів, об'єднаних загальною метою, подібними композиційними формами і тематичною одноплановістю, при цьому основною метою є інформативна функція мовного спілкування. Розглянуто категорію емотивності та основні тенденції розвитку щодо емотивної лексики у сучасному мовознавстві. Висвітлено публічну наукову лекцію як тип інституційного дискурсу. Вказано основну мету публічної лекції як окремого жанру. Вивчення певного типу жанру визначається умовами мовної ситуації.

Продемонстровано емоційно-оцінну стратегію на прикладі використання лінгвістичних засобів емоційного впливу на аудиторію під час промов TED-Talks. Незважаючи на те, що проблема емотивності є одним із пріоритетних напрямів сучасного мовознавства, емоції належать до ще не досить вивчених явищ. Відзначено, що дослідників насамперед цікавить класифікація емотивної лексики, емотивність на синтаксичному рівні, емотивність художнього тексту тощо. Вказано емоційно-оцінні засоби, які використовуються з метою привертання уваги та інтересу адресата. Відокремлено, що емоційний оцінний елемент у своєму лексичному значенні відображено у промовах словами, що називають різні почуття і відношення до реальності – радість, гнів, горе, захоплення, огиду; виражають якісну оцінку предметів та явищ. Важливим є використання промовцем різних видів комічного, зокрема гумору та іронії, що привертає увагу слухачів і налаштовує їх на позитив.

Ключові слова: лінгвістика, емотивність, публічні наукові лекції, TED-talks, емоційно-оцінна стратегія.

The article analyzes the ways of effective influence on the addressee in public lectures on the material of some public speeches presented in American scientific TED-conferences, in particular, linguistic means of emotional impact on the audience are separated. It has been noted that thanks to the development of Internet technologies, popular scientific lectures have become a widespread phenomenon. Public lecture is understood as a genre, one of the types of textual works, united by a common goal, similar compositional forms and thematic uniplanarity, with the main goal being the informative function of speech communication. The category of emotionality and the main trends in the development of emotional vocabulary in modern linguistics are considered. Public scientific lecture as a type of institutional discourse is covered. The main purpose of the public lecture as a separate genre is indicated. The study of a particular type of genre is determined by the conditions of the speech situation. The emotional-evaluation strategy is demonstrated on the example of the use of linguistic means of emotional influence on the audience during TED-Talks lectures. In spite of the fact that the problem of emotionality is one of the priority directions of modern linguistics, emotions are still insufficiently studied phenomena. It is noted that researchers are primarily interested in the classification of emotive vocabulary, emotionality at the syntactic level, emotionality of an artistic text. These emotional and evaluative tools are used to capture the attention and interest of the recipient. It is separated that the emotional evaluative element in its lexical meaning is reflected in speeches in words that name different feelings and attitudes to reality – joy, anger, grief, admiration, disgust; express a qualitative assessment of objects and phenomena. It is important for the speaker to use different types of comics, including humor and irony, which attract the attention of listeners and set them on the positive side.

Key words: linguistics, emotionality, public scientific lectures, TED-talks, emotional evaluation strategy.

Постановка проблеми. Лінгвістичні пошуки репрезентанта мовної картини світу людини. XXI ст. зорієнтовані на сферу, яка недоступна Попри те, що проблема емотивності є одним із для прямого спостереження, – сферу емоцій як пріоритетних напрямів сучасного мовознавства,

емоції належать до ще не досить вивчених явищ. Дослідників насамперед цікавить класифікація емотивної лексики, емотивність на синтаксичному рівні, емотивність художнього тексту тощо. Емотивні лексичні одиниці висвітлюють емоційну інтенцію мовця та дозволяють слухачеві за допомогою розпізнавання та правильної їх інтерпретації через лінгвістичний код і емоційні асоціації зрозуміти його комунікативний намір. Для вираження емоційних станів у комунікації емотивна лексика виступає найбільш ефективним засобом.

Одним із найбільш концептуальних ресурсів, на наш погляд, виступає платформа TED-Talks, яка вміщує значну кількість виступів видатних спікерів із різних країн світу, що демонструють свої напрацювання, проведені у різних галузях науки та повсякденної діяльності у форматі монологічного висловлювання, зверненого до аудиторії [10]. Нині TED-Talks активно використовується з метою, наприклад, навчання аудіювання, монологічного мовлення та ін. Основними рисами TED-Talks є актуальність висвітлюваної теми; збереження логічної послідовності викладу; орієнтація на екстралінгвістичні фактори; авторський ідіостиль; стилістична рухливість, емоційність і експресивність виступу. Незважаючи на те, що комунікативне завдання у кожного тексту TED-Talks є подібним, мовні засоби, за допомогою яких реалізується популяризація наукової думки, достеменно неоднакові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика емотивності нині є одним з дискусійних питань лінгвістики та перекладознавства. Зібрано значний матеріал із вивчення категорії емотивності, яка досліджувалася А.П. Бабенко і Е.В. Зуєвою у структурно-семантичному напрямі. Інші не менш важливі підходи містять функціонально-семантичний (Е.М. Вольф, Е.П. Єршов), прагматичний, лінгвоконцептологічний (О.О. Селіванова, А.М. Приходько), аксіологічний (О.Л. Бессонова) та комунікативний (В.Г. Гак) аспекти цієї категорії. Крім того, досліджено окремі групи емотивної лексики та емотивного компонента значення, емотивність фразеологічних одиниць і тексту, емотивну лексику у перекладознавчому аспекті. Разом із тим розглядалися діахронічні аспекти емотивних одиниць. У роботі ми розглядаємо емотивність як притаманну мові семантичну властивість виражати емоційність як факт психіки системою своїх засобів, тобто соціальні та індивідуальні емоції, відображені у семантиці мовних одиниць.

Згідно із авторським визначенням О.О. Селіванової, «емотивність є важливим компонентом

конотативного у семантичній структурі мовної одиниці, яка репрезентує емоційне ставлення носіїв мови до позначеного» [7, с. 142]. Лінгвістичні характеристики, дискурсивні стратегії та риторичні прийоми в матеріалах TED-Talks в аспекті перекладу розкрито у кваліфікаційній роботі Є.Р. Дегтярь [1]. До прикладу, Г.М. Кузенко узагальнила низку прийомів, що є першоосновою вираження емоційності стану адресанта, який виражає своє ставлення до адресата або іншого об'єкта оцінки, тобто засоби вираження емотивності на фонологічному, лексичному та фразеологічному рівнях загалом [3]. Інтерлінгвальний вимір онлайн-платформи TED-Talks детально описує Р.В. Поворознюк [5]. Інтонаційні засоби ефективного ораторського мовлення (на матеріалі TED-TALKS) репрезентує Г.М. Пекарчук [4]. Варто наголосити, що проблема емотивності наукових публічних лекцій ще не досліджена належним чином. Аналіз наукових праць продемонстрував, що медіаресурс TED-Talks розглядається у статтях вітчизняних та закордонних науковців тільки в комунікативному аспекті його використання. Зокрема, комунікативна поведінка лектора, що включає стратегічний інструментарій, стає об'єктом пильної уваги лінгвістів. Засоби вираження емотивності у TED-Talk висвітлені фрагментарно.

Метою статті є характеристика лінгвістичних засобів вираження емотивності на прикладі TED-Talks.

Виклад основного матеріалу. Специфіку публічної лекції визначають як безпосередньо переклад спеціальної наукової інформації на мову неспеціального знання [8]. Відповідно, основним завданням мовця є досягнення розуміння інформації адресатом. Публічну наукову лекцію характеризує інтерактивність і отримання інформації в реальному часі.

Потрібно вказати, що реалізація мети інформування та переконання слухача в правильності своїх думок або відкриття за допомогою вибору комунікативних дій, способів подачі матеріалу, стилю спілкування з аудиторією, вибудовування певних відносин з адресатом відбувається у процесі застосування комунікативних стратегій. Вони базуються на мовно-поведінкових стереотипах, зумовлених мовноподібним кодом, їх аналіз дозволяє розпізнати лінгвокультурний код того чи іншого співтовариства.

Реалізуючи лінгвокультурологічний підхід у разі розгляду національних особливостей комунікативних стратегій у галузі конференційної дипломатії англійською мовою у представ-

ників різних культурно-лінгвістичних спільнот, Ю.А. Єрмошин і Н.В. Алонцева виділяють універсальні стратегії: «контакт», «переконання» і «інформування» [2, с. 56]. Оскільки в останньому випадку реалізується лінгвокультурологічний ракурс дослідження, а запропоновані стратегії, безумовно, є невід’ємними для публічної наукової лекції, вважаємо запропоновану класифікацію релевантною і для цього дослідження.

Нині лекції TED-Talks мають високу популярність у всьому світі завдяки своїй доступності, новим ідеям і цікавим актуальним темам. Проведемо аналіз емоційно-оцінної стратегії на прикладі використання лінгвістичних засобів емоційного впливу на аудиторію під час лекцій TED-Talks. Зокрема, розглянемо емоційно-оцінні засоби, які використовуються у лекціях TED-Talks з метою привертання уваги та інтересу адресата. Англійські лінгвокультури, такі як британська і американська, належать до «коротких» порівняно зі східними культурами. Характерним є те, що комунікатор, який здійснює публічний виступ, реалізує стратегію закріплення контакту. Він використовує низку таких тактик, як [8]:

1) тактика використання особистого досвіду: *And people would say, “Are not you afraid you’re never going to have any success? ... – The answer – the short answer to all those questions is, “Yes”. Yes, **I’m afraid of all those things** [11]; або фактів біографії: *Like my dad, for example, was a chemical engineer and I do not recall once in his 40 years of chemical engineering anybody asking him **if he was afraid to be** a chemical engineer; you know?* [11] реалізується за допомогою негативної емоції, вираженої словосполученням із дієсловом *to be*;*

2) вживання особового займенника першої особи (в однині або множині): *We writers, **we kind of do have that reputation** ...* [10] підсилюється еліпсисом присудка та емпатичним *do*, тобто надмірним використанням допоміжного дієслова у стверджувальному реченні;

3) використання питальних речень, імітації діалогу: ***What is your motive for action? What is it that drives you in your life today? Not 10 years ago. Are you running the same pattern? Because I believe that the invisible force of internal drive, activated, is the most important thing. I’m here because I believe emotion is the force of life*** [10]. Вищенаведений прийом застосування риторичних запитань вмотивовано прагненням мовця утримати увагу і спрямувати думку слухачів таким чином, щоб спільно дійти необхідного висновку;

4) тактика скорочення міжособистісної дистанції: *And the question that I want to ask everybody*

*here today is **are you guys all cool with that idea? Are you comfortable with that?*** [9]. Лексичний репрезентант, що позначає стилістично марковане звернення до аудиторії *guys*, також як і розмовні звороти *Are you cool with that idea?*, *Are you comfortable with that?*, дозволяє нівелювати асиметрію статусних ролей адресанта і адресата, таким чином, скорочуючи дистанцію між комунікаторами;

5) емоційно-оцінна тактика: *I have to tell you I’m both **challenged and excited**. My **excitement**: I get a chance to give something back. My challenge is: the shortest seminar **I usually do** is 50 hours. (Laughter) I’m not exaggerating. **I do weekends – I do more, obviously, I also coach people – but I’m into immersion, because **how did you learn language?***** [10]. У вступі об’єднано декілька тактик: спираючись на особистий досвід, мовець переходить до суті виступу із постановки питання, а також виражає своє хвилювання, використовуючи емоційно-оцінну лексику, представлену синонімами, повторами та риторичними запитаннями.

Прагнення мовця викликати у слухачів емоційне переживання виділяють як окрему емоційно-оцінну стратегію. В рамках як міжособистісного, так і інституціонального спілкування в англійській лінгвокультурі прийнято контролювати емоції. «Емоційна стриманість співвідноситься з такими доміантними рисами культури, як дотримання принципів ввічливості та дистанційованості» [3, с. 80]. Вищенаведений факт підтверджений в інших численних дослідженнях міжкультурної комунікації, мовної поведінки лінгвокультурології та емотивної комунікації. Проте жанр публічних виступів диктує інші правила. Виступаючий перед аудиторією комунікатор екстраполює емоційні переживання для досягнення цілей свого виступу. З позицій емотіології ця поведінка комунікатора пояснюється емотивним кодом [6].

Насамперед промовець використовує емоційну лексику, яка акцентує увагу аудиторії. У промовах емоційність може бути виражена словами, що називають різні почуття і відношення до реальності, а також виражають якісну оцінку предметів та явищ. Подібні слова вже містять у своєму лексичному значенні емоційно-оцінний елемент: *This is the **beautifully lyrical design work**. So when I was **feeling bad** about myself, **insecure**, I would jack my height up; It’s **ridiculous but it’s a really good**; And I have some **bad news**, but I have a lot **more good news**. I’m going to propose three questions and the answer to the first one necessarily involves **a little bad news**. But – hang on, because the answers to the second and third*

questions really are **very positive**. We see the cost coming down **dramatically**. **More good news...** We are going to prevail. The exponential curve on solar is even **steeper and more dramatic**; ... I watched **sadly** ... [13]. У наведеному фрагменті емоційно-оцінна лексика вербалізується переважно прислівниками-інтенсифікаторами на кшталт *beautifully, really, very, dramatically*. Крім того, варто відзначити використання прикметників з оцінним як позитивним (*lyrical, good, positive*), так і негативним (*bad, ridiculous, insecure, dramatic*) значеннями. Своїм лексичним значенням лексема *sadly* також навіює сумний настрій.

Загальновідомо, що лайливі слова, які не є характерними для промов, можуть викликати негативні емоції. Натомість спостерігаємо використання політкоректної лексики у вигляді евфемізмів, що замінюють грубі слова, які часто викликають образу або роздратування: *As a young man, I imagined a future world where technology so advanced could rid the world of disability, a world in which neural implants would all of the visually impaired to see* [10]. У наведеному фрагменті евфемізми представлені іменником *disability* (замість *invalidity*) та *visually impaired* (замість грубого *blind*).

Варто наголосити, що проаналізовані доповіді демонструють, що незначний відсоток несерйозності є невід'ємною складовою частиною успіху. Гумор «руйнує» захисний бар'єр, що робить слухачів більш чуттєвими до повідомлення. Окрім цього, гумор викликає симпатію. Необов'язково бути коміком від народження, жарти чи кумедні цитати можна підготувати заздалегідь. Продемонструємо це на прикладі, відібраному нами з виступу Сьюзан Девід: "The gift and power of emotional courage": *Research on emotional suppression shows that when emotions are pushed aside or ignored, they get stronger. Psychologists call this amplification. Like that delicious chocolate cake in the refrigerator – the more you try to ignore it ... the greater its hold on you* [14]. У фрагменті йдеться про дослідження так званого «емоційного придушення», які показують, що коли емоції відштовхуються або ігноруються, вони стають сильнішими. Психологи називають це «посиленням». І далі Сьюзан порівнює метафорично спроби людини пригнічувати пристрасті зі смачним шоколадним тортом у холодильнику, на якого вона намагається щосили не звертати увагу, за допомогою подвійного порівняння – сполучника *like* та порівняльного звороту *the more ... the greater*. А.Ю. Запольських наголошує, що кількість випадків, коли аудиторія платформи

TED-Talks реагувала сміхом на фрагмент промови, варіюється від двох до семи. Подібна реакція спричинена такими видами комічного, як гумор та іронія [2, с. 28]. У першому випадку гумор спостерігаємо тоді, коли про серйозне говориться з посмішкою і доброзичливо висміюються недоліки. У другому випадку за зовні позитивним висловлюванням ховається висміювання. Ми вважаємо, що саме медійний портал TED-Talks є невичерпним ресурсом для демонстрації відповідної стратегії: *At the same time, I've learned that I create sound, and I've seen how people respond to me. Thus I've learned, for example ... "Don't slam the door!" "Don't make too much noise when you're eating from the potato-chip bag!"* (Laughter) [12]. У фрагменті з промови Крістін Сан Кім "The enchanting music of sign language" емоція здивування й легкого обурення вербалізується завдяки спонукальним окличним реченням синонімічного характеру (to slam = to make too much noise), прийому умовчання задля привертання уваги (...) та метафоричного порівняння надто гучного поїдання чіпсів із грюканням дверей.

Шляхом суцільної вибірки з англомовних промов порталу TED-Talks нами було відібрано 368 мовних засобів на позначення як позитивних, так і негативних емоцій. Результати розподілу мовних одиниць за різними рівнями виявилися досить неоднорідними (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Засоби вираження емотивності
(на прикладі англомовних TED-Talks)**

Мовні засоби	Кількість	%
Синтаксичні	162	44,02
Лексичні	128	34,7
Лінгвостилістичні	56	15,2
Графічні	22	5,9
Усього:	368	100

Методом кількісного аналізу було встановлено частотність вживання вербальних і невербальних засобів вираження емотивності, виявлених у промовах англомовних спікерів загальною кількістю 368 одиниць. Під час аналізу мовного матеріалу було виявлено, що головним репрезентантом емотивності є тропи, зокрема метафора, епітет і порівняння (56 випадків вживання). За частотністю вживання поступаються графічні засоби передачі емотивності, наприклад, прийом умовчання, що актуалізує паузи у вигляді трикрапки (22 випадки вживання). Синтаксичні засоби, що включають вигуки, емфатичне *do*, інверсію, парцеляцію, еліпсис, повтори, антитези, градацію,

мають значну частотність вживання (162 випадки вживання). Що стосується лексичних засобів вираження емоцій, слід звернути увагу на часте вживання евфемізмів, фразеологічних одиниць, зокрема, фразових дієслів, а також розмовної лексики (128 випадків вживання). Отже, можна зробити висновки, що мова, будучи системно-структурним утворенням, представляє багатий набір засобів вираження емоцій на різних рівнях: лексичному, синтаксичному та графічному (паузи), які мають свої специфічні особливості реалізації.

Висновки. Проаналізувавши TED-лекції, які слугували матеріалом цього дослідження, виділено спільні риси окремих публічних виступів в аспекті лінгвістичних засобів вираження емотивності. Аналіз практичного матеріалу демонструє, що емоційно-оцінна тактика відіграє фундаментальну роль засобів актуалізації глобальної стратегії переконання. Емоційно-

оцінний елемент у своєму лексичному значенні відображено у промовах словами, що називають різні почуття та відношення до реальності, переважно радість, гнів, захоплення; виражають якісну оцінку предметів та явищ. До того ж важливим є використання промовцем різних видів комічного, зокрема гумору та іронії, що привертає увагу слухачів, сприяє формуванню доброзичливої атмосфери під час виступу. Таким чином, дослідження лінгвістичних засобів вираження емотивності на прикладі промов, відібраних із медійного порталу TED-Talks, є актуальною і маловивченою проблемою у сучасному мовознавстві. Отже, опис мовних засобів вираження емоцій являє великий науковий інтерес. Загалом можна відзначити, що проблема дослідження вираження емоцій у мові залишається цікавою представникам різних галузей науки і носить міждисциплінарний характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дегтярь Є.Р. Лінгвістичні характеристики, дискурсивні стратегії та риторичні прийоми в матеріалах TED-Talks в аспекті перекладу: кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти кафедри англійської філології і перекладу. Національний авіаційний університет. Київ, 2020. 98 с.
2. Запольських А. Доповіді конференції Technology, Entertainment, Design (TED-Talks): лінгвопрагматичний аспект. *Вісник студентського наукового товариства Горлівського інституту іноземних мов* : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Мовна комунікація і сучасні технології у форматі різнорівневих систем». Горлівка, 2017. Вип. 3. 107 с.
3. Кузенко Г.М. Мовні засоби вираження емотивності. *Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки*. Київ, 2000. Т. 18. С. 76–83.
4. Пекарчук Г. Інтонаційні засоби ефективного ораторського мовлення (на матеріалі TED-TALKS). *Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вінниця, 2018. С. 397–400.
5. Поворознюк Р.В. Інтерлінгвальний вимір онлайн-платформи TED-Talks. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. Вип. 10(2). С. 103–106.
6. Робинс Т. Почему мы делаем то, что делаем. 2006. URL: https://www.ted.com/talks/tony_robbins_asks_why_we_do_what_we_do (дата звернення: 22.09.2021).
7. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
8. Corballis Michael. Велика таємниця еволюції: Мова. 2020. URL: https://www.ted.com/talks/michael_corballis_evolution_s_great_mystery_language?language=uk (дата звернення: 17.06.2021).
9. Hawke Ethan. Дозвольте собі бути креативними. URL: https://www.ted.com/talks/ethan_hawke_give_yourself_permission_to_be_creative?language=uk (дата звернення: 17.06.2021).
10. TED-Talks. URL: <https://www.ted.com/talks?language=uk> (дата звернення: 17.03.2021).
11. Jeremy Heimans: What new power looks like (English Subtitle). 2016. URL: https://www.youtube.com/watch?v=a_v_KGcsf_M&list=PLYiGHh8y5j8Z353_1vwh4idRIEeiKvtrK&index=1 (дата звернення: 17.03.2021).
12. Christine Sun Kim. The enchanting music of sign language. 2015. URL: https://www.ted.com/talks/christine_sun_kim_the_enchanting_music_of_sign_language?referrer=playlist-great_ted_talks_for_language (дата звернення: 17.03.2021).
13. Thomas Hellum. The world's most boring television ... and why it's hilariously addictive. 2021. URL: https://www.ted.com/playlists/655/great_ted_talks_for_language_practice (дата звернення: 17.03.2021).
14. Susan David. The gift and power of emotional courage. *TEDWomen*. 2017. URL: https://www.ted.com/talks/susan_david_the_gift_and_power_of_emotional_courage/transcript#t-9433 (дата звернення: 17.03.2021).